

ἐκ τῶν κατωτέρω ἀποδείκνυται, κατὰκρίνει ὅτι ἀποβλέπει εἰς ἴδια συμφέροντα τινῶν καὶ κατ' ἔτος φέρον εἰς λογομαχίας καὶ κόμματα παρέχει καὶ τῷ ἀνικανωτάτῳ ὄνομ. καὶ σημασίαν (1).

Ἐὰν ὁμῶς τὰ πολιτεύματα ὡς ἀπεδείχθη αὐτὰ καὶ αὐτὰ οὔτε κακὰ ἦναι οὔτε ἀγαθὰ ἀλλ' ἀδιάφορα, κακὰ δὲ ἢ ἀγαθὰ καθιστῶνται διὰ τῶν ἀρχῶν, δύναται καὶ τὸ συνταγματικόν, ὡς σύμμικτον πολιτεύμα, μίαν κοινὴν καὶ ἀληθῆ ἀρχὴν λαβὼν καὶ οὐχὶ πολλὰς καὶ ἀντιθέτους καὶ εἰς ἓν κοινὸν καὶ ἀληθὲς τέλος ἀποβλέπον νὰ καταστῆ ὠφέλιμον.

Ἐπειδὴ δ' ἡ πολιτεία, ὡς καλῶς λέγει ὁ Σχέλλίγγιός, εἶναι ὄντως βάσις ἐνότητος, πάσης ἀναπτύξεως καὶ παντὸς πνευματικοῦ βίου, ὑπὲρ αὐτὴν δὲ τὸ άτομον, παρέχει αὐτῷ αὕτη ὡς βάσις ἐλευθερίαν εἰς τὸ ν' ἀναπτυχθῆ καὶ ἐσωτερικῶς ἀναπτυχθὲν νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν νόμον, ὃν ἐκπληροῦν ἐλευθεροῦται καὶ τῆς παρὰ τῆς πολιτείας καταπίεσεως· διότι μετὰ τῆς τοῦ ἀτόμου ἐλευθερίας καὶ τελειοποιήσεως ἀναγεννᾶται ὄντως καὶ ἡ πολιτεία, μεταρρυθμίζεται, εὐδαιμονεῖ καὶ τε-

---

(1) §. 848—849 « Wir haben als berechtigt und nothwendig anerkannt ein Streben des Menschen, den Druck des Staates zu überwinden. Aber diese Ueberwindung muss als innerliche verstanden werden. Trachtet zuerst nach diesem innern Reich, so wird der unvermeidliche Druck auch der rechtmässigen äusseren Ordnung für euch nicht mehr vorhanden seyn, nach werdet ihr «den Uebermuth der Aemter» den Hamlet als eine der Unerträglichkeiten ansieht, die uns aus diesem Leben forttreiben koennten, sonderliche empfinden. Unvorlich über den Staat hinaus sein—das darf nicht bloss, das soll jeder, jeder selbst Beispiel der unabhängigen Gesinnung sein, die, wenn Gesinnung des ganzen Volkes geworden, mächtiger, gegen B. drueckung schutz, als das gepriesene Idol einer Verfassung, die selbst im Lande ihres Ursprunges in manchem Betracht zur *fabla convenue* geworden. » ὡς εἶπε ἀληθὲς ἔτι ἡ κτησις ἐσωτερικῶ φρονήματος ἐξυψοῖ ὄντως καὶ ἐξασφαλίζει κατὰ πίεσιν μᾶλλον ἢ ἐξωτερικὴ μορφή πολιτεύματος τινος καθάπερ καὶ ὁ σοιστοτέλης ὁμολογεῖ λέγων ὅτι τὸ οἰκεῖον ἦθος ἐκάστης πολιτείας φυλάττει τὴν πολιτείαν, οἷον τὸ μὲν δημοκρατικὴν τὴν δημοκρατίαν, τὸ δ' ὀλιγαρχικὴν τὴν ὀλιγαρχίαν, τὸ δὲ βέλτιστον τὴν βασιλείαν. Πολιτικ. II, I. 13. οὕτως εἶπε ἀληθὲς ὅτι ἡ Ἀγγλία εἶναι ὁ τόπος, ἐν ᾧ διατηρεῖται, ελαττώνει καὶ κερπυροῖ ἡ ἐλευθερία. κτλ.

λειποιείται· διότι τότε ὁ μὲν ἄνθρωπος ὑψοῦται ὑπὲρ ἅπαντα τὰ ὄντα καὶ ἀληθῆς τοῦ Θεοῦ εἰκὼν καθίσταται, ἡ δὲ πόλις ἔκτυπον τῆς αἰδίου καὶ θείας βασιλείας.

Ἐκ τῶν εἰρημένων λοιπὸν δῆλον γίνεται ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς πολιτείας δὲν δύναται νὰ ᾔηται οὔτ' ἡ ὑλικὴ εὐημερία ἀπλῶς οὔτ' ἡ ἀσφάλεια ἀπλῶς τῶν δικαίων τῶν πολιτῶν (1), ἀν καὶ ἡ πολιτεία ἀποβλέπη καὶ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν δικαιοσύνην, οὔτ' ἡ ἐλευθερία ἀπλῶς ὡς οὔσα αὕτη μᾶλλον συνέπεια, οὔτε τὸ ζῆν ἡδέως καὶ ἀφροντίστως, ἀλλ' ἄλλο τι ἀνώτερον, ἐξ οὗ ἡ τοῦ δικαίου ἐν τῷ βίῳ πραγματοποίησις κρέματα.

Ἐάν λοιπὸν τοῦτο τὸ ἀνώτερον, τὸ θεῖον, ἀναγνωρισθῇ ἀρχή, θὰ ζήσωσιν οἱ ἐν τῇ πόλει καὶ θὰ πράξωσι κατ' αὐτήν, τουτέστι τὸ ὀρθόν, τὸ δίκαιον.

Ἐπειδὴ ὁμοίως ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ πολλὰ μέλη τοῦ ὀρθοῦ παρεκτρέπονται, ἐτέθησαν νόμοι πρὸς τιμωρίαν τῶν παρεκτρεπομένων, καὶ τὸ μὲν ἰδιωτικὸν δίκαιον ρυθμίζει καὶ κανονίζει τὰς μεταξὺ ἰδιωτῶν σχέσεις εἴτε ἐξ ἀγνοίας εἴτε ἐκ κακῆς προαιρέσεως διαταχθείσας, τὸ δὲ δημόσιον δίκαιον περιλαμβάνει τὸ διοικητικὸν τὸ τὰς σχέσεις τῶν ἀρχόντων πρὸς τοὺς ἀρχομένους κανονίζον, τὸ ἐθνικὸν τὸ τὰς σχέσεις τῶν πόλεων πρὸς ἀλλήλας ὀρίζον, τὸ δὲ ποινικὸν τοὺς κακούργοῦντας τιμωροῦν κατὰ βαθμὸν τοῦ κακούργηματος προστατεύει καὶ ἰδιώτην καὶ πόλιν.

Ἡ σχέση δ' αὕτη τοῦ ἀρχοντος πρὸς τὸ ἀρχόμενον εἶναι ἀντικείμενον τῆς πολιτικῆς καλουμένης τέχνης· τὸ δὲ τοὺς διορισμοὺς περιέχον τῆς σχέσεως μεταξὺ ἀρχοντος καὶ ἀρχομένων καλεῖται πολίτευμα, τουτέστι βίος ἔθνους.

Ἄν δὲ τὸ ἔθνος ἔχη δικαίωμα τοῦ συμπράττειν πρὸς τὸν κοινὸν τῆς πόλεως σκοπὸν δι' ἀντιπροσώπων καλεῖται τὸ πολίτευμα ἀντιπροσωπικόν· τὸ δὲ δίκαιον τοῦ ἐκλέγειν τὰ μέτρα πρὸς τὸν τῆς πόλεως σκοπὸν καλεῖται πολιτικὴ ἐξουσία. Ἐὸ

---

(1) Klühers öffentliches Recht §. 1. α καὶ Grundsätze des Staatsrechtes κλ. von Heinrich Zopfl, 1841. §. 13. ff.

δὲ φυσικὸν ἢ ἠθικὸν πρόσωπον, εἰς ὃ ἐδόθη αὐτῇ ἐκλογή, τουτέστιν ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἐξουσίας, καλεῖται ἄρχων⁽¹⁾.

Ἡ πόλις ὡς ὄν ὀργανικὸν καὶ μέλη διαφέρει ἔχοντα— τὸ μὲν ἄρχον, ὡς ἀληθῆς τοῦ Θεοῦ εἰκὼν, ὡς πληρεξούσιος τῆς Θείας προνοίας, νὰ ἄρχῃ κατὰ τὸ ἀληθὲς τῆς πόλεως τέλος, καὶ νὰ βούληται ὅ,τι ἡ αἰδῖος ἐπιτάττει δικαιοσύνη, τὸ δ' ἀρχόμενον νὰ ὑποτάσσῃται κατ' αὐτό (2).

Οἱ τῆ πολιτικῆ λοιπὸν ἐξουσία ὑπακούοντες ὑποχρεοῦνται νὰ ὑπακούωσι κατ' ἀναφορὰν εἰς τὸν εἰρημένον τῆς πόλεως σκοπὸν (3). Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ ἄρχων κατὰ τὸν κοινὸν τῆς πόλεως σκοπὸν πολιτευόμενος καὶ ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ τὸν Θεῖον νόμον ἐκπληρῶν οὔτε ἐξέρχεται, οὔτε πρέπει, οὔτε ἀποτρέπεται ἀπ' αὐτοῦ, φανερὸν ὅτι ὁ τῆς πόλεως σκοπὸς ὀρίζει καὶ τὸ εἶδος τῶν πράξεων τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἀρχομένων καὶ τὰ ὅρια αὐτῶν, πέραν τῶν ὁποίων δὲν πρέπει νὰ ἐξέρχονται.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ πόλις ὡς σῶμα ὀργανικὸν ἔχει καὶ μέλη καὶ κεφαλὴν, ἔχει καὶ τὸ ἄρχον, ὡς κεφαλὴ, καὶ τὸ ἀρχόμενον, ὡς μέλη, καὶ δίκαια καὶ ὑποχρεώσεις κατ' ἀναφορὰν εἰς τὸν τῆς πόλεως σκοπὸν, καὶ ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς αὐτῆς τουτέστιν ἡ δικαιοσύνη, ὁ τοῦ παντὸς νόμος, εἶναι πάντων τῶν μελῶν ἀνώτερος καὶ τὸν τρόπον καὶ τὰ ὅρια τῆς ἐξουσίας καὶ ἐνεργείας καὶ τὰ δίκαια καὶ τὰ καθήκοντα τῶν τε ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων ὀρίζει, πρέπει καὶ ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι νὰ ὑπηρετῶσιν αὐτῷ· διότι τούτῳ ὑπηρετοῦντες ἐκπληροῦσι τὸν Θεῖον νόμον καὶ τὴν πόλιν εὐδαίμονα καὶ μόνιμον καθιστῶντες καθιστανται Θεοειδεῖς, ἐλεύθεροι καὶ εὐδαίμονες.

Ἄν δὲ τούτου τοῦ σκοποῦ παρεκτραπῶσι, τότε τὴν Θεῖαν τάξιν, τουτέστι τὴν δικαιοσύνην, προσβάλλουσι, καὶ τοῦ Θεοῦ

(1) Kluebers Staatsrecht des Deutschen Bundes §. 1—5 καὶ 6. 98.

(2) Constitutionelles Staatsrecht v. Arstin. 1824, σελ. 6—9. 1. Bd.

(3) Schelling Einl. in die Phil. der Myth. 23. Vorlesung.

χωριζόμενοι περιπίπτουσιν εις ἀδικίαν, κακοδαιμονίαν, εις διάλυσιν καὶ φθοράν.

Ἐπειδὴ δ' αἱ σχέσεις αὗται ἰδιωτῶν πρὸς ἰδιώτας, ἀρχόντων πρὸς ἀρχομένους καὶ πόλεων πρὸς πόλεις πρέπει νὰ θεωρῶνται κατ' ἀναφοράν εις τὸν ἀληθῆ τῆς πόλεως σκοπὸν, πράττει καὶ πολιτεύεται κακῶς ὁ μὴ κατ' αὐτὸν πράττων καὶ πολιτευόμενος, καί, ἐπειδὴ ὁ τὸν τῆς πόλεως νόμον παραβαίνων παραβαίνει τὸν θεῖον νόμον, λογίζεται ἡ παράβασις αὐτοῦ ῥῆξις πρὸς τὸ θεῖον καὶ ἔκπτωσις ἀπ' αὐτοῦ, ἢ δ' ἔκπτωσις φέρει φθοράν· καὶ εἰς τοῦτο κυρίως ἡ ποινὴ ἀναφερομένη ῥῆξιν, ἔκπτωσιν, δηλοῦσα ἐκ τῆς κοινωνίας καὶ ἀμαρτίαν ἐκ τοῦ ἀμαρτάνω, ὅπερ σημαίνει σκοποῦ ἀποτυχίαν, καὶ χωρισμὸν ἀπὸ τῆς μετὰ τοῦ θεοῦ κοινωνίας πραγματοποιεῖται διὰ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας.

Ἐπειδὴ δ' ὁ ὀρισμὸς τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῆς ποινῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ τῆς πολιτείας σκοποῦ, προῆλθον (ἵδιότι ὁ τῆς πολιτείας σκοπὸς ὠρίσθη πολυειδῶς) καὶ διάφοροι περὶ ἐγκλήματος καὶ ποινῆς θεωρίαι κατὰ τοὺς πολυειδεῖς ὀρισμοὺς τοῦ σκοποῦ τῆς πολιτείας.

Καὶ αἱ μὲν σχετικαὶ καλούμεναι θεωρίαι περὶ ποινῆς, οἷαι καὶ αἱ τοῦ ἀντιπεπονθότος καὶ τῆς βελτιώσεως καὶ τοῦ τρόμου ὡς ἐξ ὑποκειμένου ἀρνοῦνται τὸ οὐσιῶδες καὶ ἀπόλυτον τοῦ δικαίου καὶ τῆς πολιτείας, καὶ θεωροῦσαι ὅτι ἡ ποινὴ δὲν γίγνεται χάριν τῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ χάριν τῆς διατηρήσεως τῆς κοινῆς ἀσφαλείας, ἀπεκδύουσι τὴν ποινὴν παντὸς δικαίου καὶ πάσης ἠθικῆς, καὶ ἀναφέρουσιν αὐτὴν μόνον εἰς τὸ ἐκτὸς κοινὸν ἀγαθόν.

Ἰὰν ὁμοίως ἡ δικαιοσύνη καταστραφῆ, ἥτις ἀληθῶς καταστρέφεται, ἂν τὸ ἄτομον κατασταθῇ ἀρχὴ καὶ τέλος τῆς πολιτείας, ἐπομένως τὸ δίκαιον καὶ ἡ πολιτεία μέσα αὐτοῦ, τότε εἶναι ὀρθὸν τὸ τοῦ Καντίου καίπερ ἀνακόλουθον ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἄξιον πλέον νὰ ζῇ ἐπὶ τῆς γῆς (1).

---

(1) Kants Rechtslehre. s. 107.

Τὸ δίκαιον δὲ καθίσταται μέσον καὶ ὅταν πηγὴ αὐτοῦ ἡ συνθήκη θεωρηθῇ, ἥτις διὰ τοῦ ἐγκλήματος διαρρήγνυται, ὡς ὁ Ὄββης καὶ ὁ Ρουσσῶς ἰσχυρίζονται.

Αἱ δ' ἀπόλυτοι καλούμενοι περὶ ποινῆς θεωρίαι ὑποθέτουσι τίνα νόμον ἀνώτερον, ἐκ τῆς παράβασις τοῦ ὁποῖου ἀπορρέει τὸ μέτρον τῆς ποινῆς. Ἄν ὅμως ὁ νόμος οὗτος ὑπάρχη μόνον ἐν τῷ νόμῳ, τότε οὗτος εἶναι ἀνίκανος νὰ καταστῇ κριτήριον τοῦ πραγματικοῦ τῆς ποινῆς περιεχομένου· διὸ οὐδ' ἡ θεωρία αὕτη, ἥ ἀρχηγὸς ὁ Κάντιος, εἶναι ὀρθή.

Ὁ δ' Ἐγγελος ὑποθέτει ὅτι ἡ ἰδία βούλησις μερίστησι τὴν καθόλου εἰς τὸ συμβεβηκός, καὶ ὅτι αὕτη ἡ μετάστασις εἶναι τὸ ἄδικον, ἢ δὲ ταύτης ἀναίρεσις τὸ ἀντιπεπονητός, ἢ δὲ πραγματοποιήσις διὰ τῆς δημοσίας τοῦ δικαστηρίου δυνάμειος εἶναι ἡ ποινὴ, ἥτις εἶναι ἀντικατάστασις καὶ ἐξιλέωσις τοῦ δικαίου μεθ' ἑαυτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ αἱ βαθμίδες ἐκ τῆς διαλεκτικῆς τῆς ἐννοίας κινήσεως ἀπορρέουσιν, εἶναι τῷ Ἐγγέλῳ καὶ τὸ ἐγκλημα καὶ ἡ ποινὴ ἀναγκαῖα καὶ διὰ τοῦτο μέσα τῆς τοῦ δικαίου πραγματοποιήσεως.

Τίνα ὅμως ἐννοίαν δύναται νὰ ἔχη ἡ προσβολὴ ἀπλῆς ἐννοίας; τίνα ἐννοίαν ἡ ἀντικατάστασις καὶ ἐξιλέωσις μεθ' ἑαυτῆς; δίκαιον ἢ ἄδικον ὑπάρχει κυρίως καὶ μόνον· διότι ὑπάρχει θεὸς προσωπικὸς καὶ διέταξεν ἢ ἀπηγόρευσεν· ἡ κενὴ ὅμως ἐννοία δὲν εἶναι τι προσωπικόν, ἐπομένως οὕτ' ἀμοιβὴ δύναται νὰ ὑπάρξῃ οὔτε τιμωρία.

Ἄν λοιπὸν μήτε αἱ σχετικαὶ περὶ ποινῆς θεωρίαι μήτε αἱ ἀπόλυτοι ἦναι κατὰ πάντα ὀρθαί· διότι καὶ ἡ τῆς βελτιώσεως δυσαναλογίαν μεταξὺ ἐγκλήματος καὶ ποινῆς φέρουσα συνδέει μὲν τὴν ὕλικὴν καὶ τυπικὴν ἀρχὴν ἀναιρεῖ δὲ τὴν ποινὴν· διότι εἰς βελτίωσιν τοῦ κακούργου ἀποβλέπουσα ἐγκαταλείπει τὴν ποινὴν ἀνεκτέλεστον ἢ μὴ ἀνάλογον πρὸς τὸ κακούργημα ἐκτελεῖ· γίνεται φανερόν ὅτι αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ποινικαὶ θεωρίαι δὲν εἶναι κατὰ πάντα ὀρθαί, καθ' ὅσον δὲν εἶναι ὀρθὸς ὁ ὑπ' αὐτῶν ὑποτιθέμενος σκοπός (1).

(1) Aliens philos. des Reches besond. Theil.

Ἄρα κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὸν ἀνώτερον σκοπὸν, τουτέστι τὴν σχέσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν, τὴν ὀρθὴν καὶ ἀληθῆ τάξιν, ἣν ὁ Θεὸς ὡς νόμον ὥρισε, λαμβάνουσι καὶ τὸ ἔγκλημα καὶ ἡ ποινὴ ὑψηλοτέραν σημασίαν, καὶ ἡ πολιτεία τὴν ἐξ ἀντικειμένου δικαιοσύνην ἐξασκοῦσα, κωλύουσα ἢ τιμωροῦσα ὅσα τὴν δικαιοσύνην, τὸν τοῦ παντὸς νόμον, προσβάλλουσι, διασώζει ταυτοχρόνως καὶ τοῦ ἀτόμου τὰ δικαιώματα καὶ τὴν ἐλευθερίαν.

Ἐὰν λοιπὸν ἡ πολιτεία εἰς τὸ ἀίδιον καὶ θεῖον ἀναχθῆ καὶ ἀναγνωρίσῃ τοῦτο ὡς ἀρχὴν καὶ κατ' αὐτὴν πολιτεύηται, τότε ἡ πολιτικὴ συνδέεται μετὰ τῆς ἠθικῆς, καὶ ἡ πολιτεία μεταρρυθμίζεται κατ' αὐτὴν καὶ ναὸς τῆς ἐλευθερίας καθίσταται, οἱ διοργανισμοὶ αὐτῆς καὶ τὸ πολίτευμα ἀποκτῶσι τὴν ἐφικτὴν τελειότητα· διότι ἄρχοντας τοῦ Θεοῦ τὰ πάντα βελτιοῦνται, ἡ βία ἐλαττοῦται, οἱ νόμοι ἐκπληροῦνται, αἱ δίκαι μετριάζονται, ἵνα μὴ εἴπωμεν ἐκλείπουσι, τὰ ἔγκλήματα ἐκλείπουσι καὶ αὐξοῦσι τὰ καλὰ εἴτε ἐκ τῆς τοῦ κοινοῦ συμφέροντος ἐννοίας εἴτε ἐκ φιλοτιμίας, ἡ ἀληθὴς τοῦ ἀνθρώπου σχέσις πρὸς τὸν Θεὸν ἀποκαθίσταται καὶ μετ' αὐτῆς καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐλεύθερος· διότι ἡ ἐλευθερία εἶναι τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνίας συνέπεια· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐλευθερία ἐξ αὐτῆς, ἄρα ἡ δουλεία πηγάζει ἐκ τῆς ῥήξεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν, ἐξ ἧς καὶ τὸ ἔγκλημα.

Ὡς δ' ἡ ἐλευθερία εἶναι τῆς τοῦ νόμου ἐκπληρώσεως συνέπεια, οὕτω καὶ ἡ εὐδαιμονία, ὥστε ἄνευ προηγουμένης μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου κοινωνίας οὔτε πολιτικὴ κοινωνία δύναται νὰ προέλθῃ οὔτε ἐκπλήρωσις νόμου οὔτε ἐλευθερία καὶ εὐδαιμονία· διὸ καὶ ὅταν ἡ ἀρχικὴ αὕτη κοινωνία διαρραγῆ, προέρχεται ἄνωθεν μὲν ὁ δεσποτισμὸς, κάτωθεν δ' ἡ ἀναρχία, τὸ δὲ τέλος εἶναι ἡ διαφθορὰ καὶ ἡ διάλυσις τῆς πολιτείας.

Theod. Herr. 1834. über die Gerechtigkeits und Nutzungstheorie. Arnold Anton. Link 1829. über das Naturrecht unserer Zeit als Grundlage der Strafrechtstheorie. Neue Revision der Grundstoffe des Criminalrechtes von C. R. Kestlin, 1848. καὶ πλεῖστα ἄλλα.

Ταῦτα δ' ἐπιβεβαιῶν καὶ ὁ Σχελλίγγιος (1) λέγει ὅτι ἡ πολιτεία φέρει εἰς ἐξωτερικὴν δικαιοσύνην μόνον, τὸ δ' ἄτομον εἶναι τῆς πολιτείας ἀνώτερον καὶ τὴν αὐτοῦ κατάστασιν ὡς μὴ ὀρθὴν συναισθανόμενον προσδοκᾷ νέαν τάξιν πραγμάτων, ἐν ἣ ὑπάρχει δικαιοσύνη, ὁ μέγιστος νόμος τοῦ παντός.

Αὐτὰ ταῦτα καὶ ὁ Πίνδαρος Νέλων νὰ δηλώσῃ λέγει (Ὀλύμπ. ΙΓ. 6.)

» Ἐν τῷ γὰρ Εὐνομίᾳ ναίει, κασιγνήτατε βάρηρον πολίων ἀσφαλές,
Δίκαια καὶ ὁμότροπος Εἰρήνα, ταμίχι ἀνδράσι πλούτου,
Χρύσειαι παῖδες εὐβούλου Θέμιτος.»

Καταδειξάντες λοιπὸν τὸ ὀρθὸν καὶ μὴ τῶν περὶ δικαίου καὶ πολιτείας ἐπικρατούσων θεωριῶν καὶ τὴν ἀληθῆ αὐτῶν ἔννοιαν κατὰ τὸν τρόπον καθ' ἣν ἡ πολιτικὴ συνδέεται μετὰ τῆς ἠθικῆς ἐξεπληρώσαμεν ὅπερ ἔδει καὶ ὅπερ τῇ πόλει τὴν πρέπουσαν ἀποδίδει ἀξίαν καὶ σημασίαν, εἰς ἣν βλέποντες οἱ ἀρχαῖοι ἀπέδιδον τὴν ἐγκαιρίδρυσιν τῶν πόλεων τοῖς θεοῖς, οἱ δὲ νεώτεροι εὐτελεῖς ὄντες τὸ φρόνημα, παρίστων τὴν πόλιν ἐπινόησιν ἀνθρωπίνην καὶ ἄλλορον καὶ τὸ ἄτομον καὶ τὸ τούτου συμφέρον ἀρχὴν πόλεως ὑποθέτοντες ἐξήρουν τοῦ ἀνθρώπου πᾶν δίκαιον καὶ πᾶν καθῆκον καὶ πᾶσαν εὐθύνην ἐνώπιον θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

Ἐὰν καὶ σήμερον ἔζη ὁ Πλάτων καὶ πολλῶν πόλεων τὴν ἀθλίαν ἐβλεπε κατάστασιν, ἐὰν ὅτι διὰ τῆς βίας καὶ τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως ζητοῦσιν ἵνα τὰς ἐπικραστᾶσεις καταστῆλωσι καὶ τὴν ἠθικὴν ρυγάδα καθιστῶσιν, εἴποι ἂν ὅπερ εἶπε περὶ τῶν τότε, ὅτι ἡ ἀληθῆς ἀρχή, ἣν ἔπρεπεν αἱ πόλεις νὰ ἀσπαρῶσιν, ἐν οὐδεμιᾷ τούτων ἐστίν, ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ συνδέεται ἡ ἠθικὴ μετὰ τῆς πολιτικῆς.

Ἄφ' οὗ δὲ ὑπὸ τοιαύτην εὐτελεῖ ἔποψιν, ἀπλῶς ἐμπειρικῆν, καὶ αἱ πολιτεῖαι καὶ οἱ διοργανισμοὶ αὐτῶν ἐλειωρήθησαν, ἦτο ἐπόμενον καὶ αἱ πολιτικαὶ ἐπιστῆμαι νὰ χωρισθῶσι τοῦ φιλοσοφικοῦ, καὶ ὡς μέσα ποριστικὰ σπουδαζόμενα νὰ κατακινή-

(1) Einl. in die Phil. der Myth., 23 Vorlesung.

σωσι καὶ αὐτοὶ ὅλως μηχανικαί, ὡς καὶ ἡ χρῆσις αὐτῶν, ἰδίως δὲ τῶν νομικῶν ἐπιστημῶν.

Κατὰ τοῦτον ὅμως τὸν τρόπον αἱ ἐπιστῆμαι αὗται ἀπώλεσαν ὅλην αὐτῶν τὴν ὑψηλὴν ἔννοιαν (1).

Κατὰ πρῶτον ὅμως αἱ ἐπιστῆμαι αὗται ἤρχισαν νὰ συστηματοποιῶνται ἐν Γερμανίᾳ καὶ νὰ συνέχωνται μετ' ἀλλήλων.

Τὸ πρῶτον δ' ἡ σπουδὴ τῆς νομικῆς ἀπέβλεπεν εἰς μόνην τὴν τῶν τύπων ἐφαρμογὴν, οὐδόλως ὅμως καὶ εἰς τὴν οὐσίαν τῶν νόμων, ἧς ἡ γνώσις εἶναι ἀναγκαία εἰς τὸ νομοθετεῖν· διότι δὲν ἀρκεῖ νὰ γνωρίζῃ ὁ νομοθέτης μόνος τὰς τοῦ ἔθνους ιδιότητας καὶ τὰς γρείας αὐτοῦ (2), ἀλλὰ καὶ τὸν ἀνώτερον σκοπὸν τῶν νόμων καὶ τῆς πολιτείας, ἵνα ὁ μὲν πολιτικὸς μὴ ἀντιφάσκη τῷ αὐτοῦ χρόνῳ, ἀλλ' ἐκτεταμένην ἔχων ἔποψιν πάντα χρόνον περιλαμβάνη, ὁ νομικὸς μὴ φέρηται ὡς σοφιστῆς ζητῶν νὰ πείσῃ ἀπλῶς παριστῶν τὸ δίκαιον ἄδικον καὶ τὸ ἄδικον δίκαιον, ὡς ὁ Πλάτων ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ, τῷ Γοργίᾳ καὶ τῷ Σοφιστῇ ἄριστα ἀποδεικνύει.

Ἄν δὲ τὸ φυσικὸν δίκαιον τὴν ἀναλυτικὴν μέθοδον διετήρησε καὶ τοὺς κενοὺς τύπους καὶ τὰς πρώτας αὐτοῦ ἐννοίας ἐκ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου ἐλάβανεν καὶ πολλὰ ἀξιώματα ἐξ αὐτοῦ ἐσχημάτισε, καὶ συνεχῶς ἠύξανε καὶ ἠλαττοῦτο καὶ μετεβάλλετο κατὰ τὸ δοκοῦν τοῦ συγγραφέως, κατέστη ὅμως ἐπὶ τέλους ἀποθήκη ἀχρήστων πραγμάτων καὶ ὅλως ἄχρηστος ἐπιστήμη (3).

Ἡ ἐπιστήμη ὅμως αὕτη μετεβλήθη ὅλως διὰ τῆς ἐπενεργείας τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων τοῦ Φιχθίου, τοῦ Σχελ-

---

(1) Kants Rechtslehre Einleit. S. XXVII. ἀναφέρει ὅτι «ἡ ἀπλῶς ἐμπειρικὴ δικαιολογία εἶναι ὡς ἡ ἐν τῷ Φαίδρῳ ξυλίνῃ κεφαλή, ὡραία μὲν, πλὴν ἐγκέφαλον οὐκ ἔχουσα.»

(2) Savigny über den Beruf unserer Zeit. §. 8. καὶ system des heutigen Rechtes §. 7.

(3) Schelling über Methodo des acad. Studium 10. Vorlesung.

λιγγίου καὶ τοῦ Ἐγγέλου, καὶ λαβοῦσά ἀρχάς καὶ μέθοδον κα-
τέστη ἐπιστήμη.

Ποία δ' ἄλλη ἐπιστήμη δύναται τὸν μὲν νομικὸν νὰ διδάξῃ
τὸν ἀνώτερον τῶν νόμων σκοπὸν, τὸν δὲ πολιτικὸν τὸν τῆς
πόλεως, ἢ ἡ φιλοσοφία; Ποία ἄλλη ἢ αὕτη τὴν ἔννοιαν τοῦ
δικαίου, τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῆς ποινῆς;

Ποία ἄλλη ἢ αὕτη πῶς πρέπει ὁ πολιτικὸς νὰ διευθύνῃ τὸ
σκῆφος τῆς πολιτείας καλῶς; Πῶς ὁμῶς δύναται ὁ πολιτι-
κὸς νὰ διευθύνῃ ἀγνοῶν ἢ ὀρθῶν μὴ ἔχων περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς
πολιτείας ἔννοιαν; πῶς δύναται ὁ νομικὸς ἀγνοῶν αὐτὴν νὰ
νομοθετήσῃ; Ποία δὲ ἄλλη ἐπιστήμη ἢ αὕτη δύναται νὰ νο-
ήσῃ τὴν πορείαν τῶν ἐθνῶν καὶ τὰς τῶν νόμων καὶ τὰς τῶν
πολιτευμάτων μεταμορφώσεις. Ὁ πολιτικὸς δύναται νὰ μάθῃ
διὰ τῆς ἱστορίας τὰ διάφορα πολιτεύματα καὶ τὰς μεταμορ-
φώσεις αὐτῶν, ὁ νομικὸς τοὺς νόμους καὶ τὰς τούτων μορφάς,
οὐδεὶς ὁμῶς τούτων δύναται νὰ ἐμβαρθύνῃ εἰς τὴν ἔννοιαν,
οὔτε ὁ νομικὸς εἰς τὴν τῶν νόμων οὔτε ὁ πολιτικὸς εἰς τὴν τῶν
πολιτευμάτων ἄνευ τῆς σπουδῆς τῆς φιλοσοφίας.

IX

Περὶ ἱστορίας

Περὶ ἱστορίας λόγον ποιούμενοι δὲν ἐννοοῦμεν τὴν ἱστορίαν
ἐν γένει, οἷον τῆς φύσεως, τῆς ὀρησκείας, τῶν ἐπιστημῶν καὶ
τεχνῶν, ἀλλὰ τὴν ἱστορίαν ἰδίως τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων
καὶ συμβάντων.

Αὕτη δὲ ἡ ἱστορία διηρέθη κατὰ μὲν τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς
εἰς πολιτικὴν, ὀρησκευτικὴν, ἐκκλησιαστικὴν, ἐπιστημονικὴν,
ἐμπορικὴν, πολεμικὴν, τοπικὴν, ἐθνικὴν, παγκόσμιον, κατὰ δὲ
τὴν μορφήν εἰς χρονικὴν καὶ συλλεκτικὴν, κατὰ δὲ τὴν τῶν
γεγονότων σπουδαιότητα εἰς ἐσωτερικὴν, ἐξωτερικὴν καὶ τυ-
χαίαν, καθ' ὅσον αὕτη προέρχεται ἢ ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς τῶν
γεγονότων οὐσίας ἢ ἐκ τῆς ἐκτεταμένης αὐτῶν ἐπιρροῆς ἢ ἐκ
τῶν τυχαίων αὐτῶν συνεπειῶν (1).

(1) Σημειωτέον δ' ὅτι ἡ διαίρεσις αὕτη οὔτε ἀκριβής εἶναι οὔτε εὐχρηστὰς.

μετά δὲ ταύτην ἡ ἀριστοκρατία, τρίτη δ' ἡ δημοκρατία, ἀνεπτύχθησαν πρὸ τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς, ἀποδείκνυται ὅτι ἡ ἱστορία εἶναι τῆς πολιτείας μεταγενεστέρη.

Τὸ ζήτημα δ' ἐνταῦθα εἶναι πότερον δύναται ἡ ἱστορία νὰ κατασταθῇ ἐπιστήμη ἢ οὐκ αἶ, ἀν δύνηται, ὑπὸ ποίαν ἔποψιν δύναται; Ὁ Σχελλίγγιος ἀναφέρει (1) ὅτι ἡ φιλοσοφία τῆς ἱστορίας δὲν δύναται ἐκ τῶν προτέρων νὰ καθιδρυθῇ λέγων ὅμως ἐκ τῶν ὑστέρων τὴν τοῦ ἐξ ὑποκειμένου παραγομένην πάλιν τι ἀδύνατον ἰσχυρίζεται. Ἐν δὲ τῷ περὶ μεθόδου ἀποφαίνεται ὅτι φιλοσοφία τῆς ἱστορίας εἶναι δυνατὴ, ὅταν αὕτη ἐκληφθῇ κατ' οὐσίαν ἢ αὕτη τῇ φιλοσοφίᾳ οὕτως ὅπως ἀναιρεῖται ἡ εἰδικὴ τῆς ἱστορίας διαφορά.

Ἀλλ' ἡ ἱστορία οὐδὲ τότε δύναται ἐπιστήμη νὰ κληθῇ, ὅταν δὲν ἀποβλέπῃ εἰς κοινόν τινα σκοπόν, ἀλλ' ἴδιον, π. χ. εἰς πολεμικὸν ἢ ἐμπορικὸν ἢ ἄλλον τινά· διότι οὗτος ὁ τρόπος καλεῖται πραγματικός, ὡς ὁ Πολυβίου εἰς τὸ τεχνικὸν τοῦ πολέμου ἀναφερόμενος καὶ ἄλλων πολλῶν.

Καὶ αὗτοι δ' οἱ τῶν νεωτέρων χρόνων ἱστορικοὶ θεωροῦσι τὸ πραγματικὸν τῆς ἱστορίας ὡς τὸ μέγιστον· τὴν ἱστορίαν ὅμως νὰ ἐξηγήσωσι ζητοῦντες ὀνομάζουσι κατὰ Γοίθιον τὸ ἴδιον αὐτῶν πνεῦμα πνεῦμα τοῦ αἰῶνος καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐγχαράττοντες καθιστῶσι τὴν ἱστορίαν ἐξ αὐτοῦ ἐξηρητημένην καὶ ἐπισωρεύουσι τὰ γεγονότα ἄνευ τινὸς ἀρμονικῆς διατάξεως.

Ἢ τῶν γεγονότων δὲ συνάφεια ὑπὸ ἐμπειρικὴν ἔποψιν εἶναι ἀπλῶς πραγματικὴ, ὁ δὲ τῆς ἱστορίας πραγματικῆς σκοπὸς ἀποκλείει οἴκοθεν τὴν γενικότητα καὶ αἰτεῖ ἀντικείμενον πε-

Καὶ ὁ Ἰβγελος (ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας σελ. 3—7β) διαίρει τὴν ἱστορίαν ἀναγνωρίζων τρία τῆς ἱστορίας εἶδη α) τὴν ἀρχικὴν, ὡς ἡ τοῦ Ἱεροδότου καὶ Θουκυδίδου, β) τὴν σκεπτικὴν, εἰς ἣν ἀνάγει τὴν πραγματικὴν, τὴν κριτικὴν καὶ τὴν γενικὴν ἢ τὴν ἐπὶ μέρους, ἐξ ἧς γίνεται ἡ μετάβασις γ) εἰς τὴν φιλοσοφικὴν ἱστορίαν.

(1) Ἰδ. I Bd 1836, σελ. 173.

ριωρισμένον. Ἐνταῦθα ὑπάρχει μὲν τῶν γεγονότων συνάφεια, δὲν εἶναι ὅμως αὕτη ικανή.

Καὶ αὐτὸ δὲ τοῦ Καντίου τὸ σχεδίασμα κοσμοπολιτικῆς τινος ἱστορίας ἀποβλέπει εἰς συνάφειάν τινος ἀνωτέρου μετὰ τῶν γεγονότων πρὸς παραγωγήν αἰδίου τινὸς εἰρήνης καὶ γνησίου πολιτεύματος. Τὸ σχεδίασμα ὅμως τοῦτο δὲν στηρίζεται ἐπὶ ἀληθοῦς βάσεως, οὐδὲ τὸ τέλος τοῦτο εἶναι τὸ μέγιστον.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ἱστορία δὲν δύναται ἐκ τῶν προτέρων νὰ θεμελιωθῇ, οὐδ' ἐξ ὑποκειμένου, δὲν δύναται ἢ ἐμπειρικῆ ἔποψις νὰ ᾔῃ ἡ μεγίστη καὶ τελευταία τῆς ἱστορίας πράξεις.

Ἡ ἱστορία δὲ δὲν δύναται νὰ καθιδρυθῇ ὡς ἐπιστήμη οὐδὲ διὰ κενῶν τόπων, οἷον ἀνατολικισμοῦ καὶ δυτικισμοῦ, οὐδὲ διὰ τοῦ ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ τῆς ἱστορίας περιόδῳ ἦρχε τὸ ἄπειρον, ὡς δοξάζει ὁ Σχελλίγγιος καὶ ὁ Κουσίνοσ καὶ ἄλλοι πλεῖστοι, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τὸ πεπερασμένον, ἐν δὲ τῇ τρίτῃ ἢ ἐνότῃς ἀμφοτέρων.

Ἐπεχείρησαν δὲ ἱστορίαν νὰ συγγράψωσι κατὰ μὲν τοὺς ἀρχαίους χρόνους νόες ὄριμοι, ὡς ὁ Ἡρόδοτος ἀπλοῖκῶς καὶ ποιητικῶς τὸν τότε γνωστὸν κόσμον περιλαβὼν, ὁ Θουκυδίδης ζωγραφίσας τὴν Περικλέους ἐποχὴν Θαυμασίως· κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἐξαιρουμένου τοῦ Μικιαβέλου, τοῦ Ἰωάννου Μυλλέρου, τοῦ Γίββωνος καὶ τινῶν ἄλλων, ἐξύμνησαν τὰ μεγάλα καὶ ἐνδοξα τῶν αἰώνων καὶ τῶν ἐθνῶν ἔργα ἄνδρες βιομήχανοι καὶ ἀγροῖκοι, καὶ κατὰ περιορισμένας ιδέας, οἷον σπουδαιότητα ἐμπορίου, ὄφελος ἐφευρέσεων καὶ τῶν ὁμοίων, μέτρῳ χυδαίκῳ νὰ σταθμίσωσιν ἐπεχείρησαν, ἢ κρίνοντες, ἵνα κατὰ Σχελλίγγιον εἴπωμεν, τὰ γεγονότα κεναῖς ιδέαις καὶ ῥητορικοῖς σχήμασιν ἐμόλυναν ἀκαθάρτοις χερσὶ τὸ ἱερὸν τῆς ἱστορίας ἕδαφος, τὸ κάτοπτρον τοῦ παγκοσμίου πνεύματος, τὸ αἰδίου αὐτοῦ ποίημα (1).

---

(1) *U. Methodo des academ. Studiums 10 Vorlesung.*